

BELANGRIJKE DATA:

- Lustrum: 07/12/2018
- Wetenschappelijke avond 08/02/2019
- Algemene Ledenvergadering 18/05/2019
- Basis AME Cursus: medio 2019
- Wetenschappelijke avond 18/09/2019
- Wetenschappelijke avond 18/12/2019

IN DEZE EDITIE:

Openingswoord voorzitter NVvLG	1
60-jaar NVvLG	1
ESAM benoeming	2
IL&T	2
Artikel onderzoek DESDEMONA	2
Artikel Diabetes bij Piloten	3
AME Cursus	3
Jongbloedfonds	4

Nieuwsbrief NVvLG

VOLUME 1, JAARGANG 60

4E KWARTAAL 2018

Vernieuwde nieuwsbrief

Geachte leden, Het is mij een groot genoegen om u hierbij, namens het bestuur, de eerste editie van de nieuwsbrief van de Vereniging te kunnen presenteren. Deze nieuwsbrief zal ieder kwartaal verschijnen om u te kunnen voorzien van relevante informatie met betrekking tot de Vereniging, nuttige data, relevant luchtvaart (geneeskundig) nieuws en wetenschappelijke ontwikkelingen.

Naast informatie die door het bestuur in de nieuwsbrief wordt gepubliceerd, staat het ieder lid vrij om een artikel van eigen hand in te dienen ter publicatie. Artikelen kunnen aangeleverd worden via nvlginfo@gmail.com. Via dit e-mail adres kunt u tevens uw op- of aanmerkingen over de nieuwsbrief kenbaar maken.

Lustrum symposium

Het zal u niet ontgaan zijn, het

getal 60 staat niet voor niets in het logo: de Vereniging viert dit jaar haar 60 jarig bestaan. Een mijlpaal die wij niet zomaar voorbij willen laten gaan! Derhalve is de lustrumcommissie reeds langere tijd voor u aan het werk om een interessant symposium te kunnen aanbieden op vrijdagmiddag en-avond 7 december op vliegveld Teuge. Nadere informatie vindt u op de site en in de mailing die uitgegaan is.

Logo

Naast de luchtvaartgeneeskunde, houdt de Vereniging zich ook aanbevolen voor wetenschappelijk onderzoek en advies op het gebied van de ruimtevaartgeneeskunde, zoals ook in de statuten verwoord. Het logo van de Vereniging zal derhalve op korte termijn een kleine verandering ondergaan om ook deze relatie met de ruimtevaartge-

neeskunde te benadrukken.

AME cursus

Er lijkt voldoende belangstelling te zijn voor het organiseren van een AME basiscursus, medio 2019. Indien ook u uw interesse wil tonen, dan kunt u deze kenbaar maken bij de Secretaris. Bij voldoende animo voor een AME gevorderdencursus, zal deze in 2020 gaan plaatsvinden.

Rest mij u veel leesplezier toe te wensen en de verwachting uit te spreken u in groten getale te mogen begroeten op het lustrum symposium op 7 december en het glas te heffen op het 60 jarige bestaan de NVvLG.

Graag tot dan!

Jaap Jan Witte
Voorzitter

60-jarig jubileum NVvLG!

Op 10 mei 1958 werd de Nederlandse Vereniging voor Luchtvaartgeneeskunde opgericht. In 2018 bestaat de vereniging 60 jaar. Dit jubileum zal op een bijzondere en feestelijke wijze gevierd gaan worden met een symposium op vrijdag 7 december 2018 in Brasserie The Hangar aan De Zanden 105 te Teuge. Het jubileumsymposium heeft als thema:

“Zorg in en door de lucht”.

Het zal om 12.30 beginnen met koffie en thee. Om 13.00 zal de voorzitter het symposium openen. Het einde zal omstreeks 20.30 uur zijn.

De kosten voor het symposium inclusief diner zijn €75. Alleen het symposium kost €45.

Graag opgave van deelname voor het jubileumsymposium

per e-mail aan de secretaris op nvlginfo@gmail.com o.v.v. uw naam, wel / niet AME, uw BIG nummer en wel / geen deelname aan het diner.

Kijk voor het programma op www.nvlg.nl

Chevalier of the order ESAM

Ries Simons en prof Anthony Wagstaff

Tussen 20 en 23 September werd het 6e European Congress of Aerospace Medicine (ECAM) in Praag georganiseerd. Dit congres wordt jaarlijks georganiseerd door de European Society for Aerospace Medicine (ESAM). Bij deze laatste editie waren 350 deelnemers uit 54 landen aanwezig.

De voorzitter van het wetenschappelijk comité van ESAM, Ries Simons, is door prof dr Anthony S. Wagstaff, president van ESAM, benoemd tot "Chevalier of the order ESAM".

Ries Simons heeft deze prijs

gekregen vanwege zijn grote jarenlange bijdrage aan wetenschappelijk onderzoek in de lucht- en ruimtevaartgeneeskunde. Ook werd hij geroemd om zijn niet te stoppen enthousiasme voor alles wat met aerospace medicine te maken heeft. Hij is daardoor nog zeer actief in het vakgebied. Ries is de voorzitter van het Advisory Board of ESAM.

Het is de tweede keer dat deze prijs wordt uitgereikt. De eerste werd tijdens ECAM 2016 uitgereikt aan professor Anthony Wagstaff.

The European Society for Aerospace Medicine is in 2006 opgericht. Het treedt op als onafhankelijke pan-Europese verbindelaar tussen de verschillende nationale organisaties in de lucht- en ruimtevaartgeneeskunde. Hun missie is om veiligheid en gezondheid in luchtvaart en ruimtevaart te promoten.

IL&T afdeling Luchtvaart

"ILT houdt toezicht op de naleving van naleving van veiligheid- en milieuwetten en regels voor de luchtvaart"

Luchtvaartgeneeskundige centra (AeMC's) en -artsen (AME's) moeten gecertificeerd zijn door de ILT voordat zij luchtvaartmedische keuringen of -onderzoeken (bij piloten, vluchtinformatieverstrekkers en verkeersleiders) mogen uitvoeren en het medisch certificaat afgeven. Aan een aanvraag certificering AeMC of AME zijn kosten verbonden.

Om als bevoegd keuringsarts

klasse 2 en LAPL aan de slag te gaan, is de toekomstige keuringsarts:

- basis geneeskundige, ingeschreven in het BIG en geneeskundig specialist (KNMG erkende opleidingen tot geneeskundig specialist en profielarts);
- heeft de basis cursus Luchtvaartgeneeskunde klasse 2 en LAPL succesvol afgerond.

Voor een uitbreiding van het certificaat van keurings-

arts klasse 2 en LAPL naar -klasse 1 en/of 3 moet de keuringsarts eerste de cursus Luchtvaartgeneeskunde voor gevorderden, met succes afgerond hebben, tenminste 30 onderzoeken medische certificaten klasse 2 verricht hebben binnen 5 jaar en een praktijkopleiding gevolgd hebben in een luchtvaartgeneeskundig centrum, onder toezicht van de ILT.

DESDEMONA onderzoek sub-orbitale vluchten

De onderzoekers van TNO en CML

Tijdens sub-orbitale ruimtevluchten zullen passagiers en bemanning wisselende g-krachten op het lichaam ervaren tijdens opstijgen en terugvallen. De wisselingen in g-krachten bij dit soort vluchten kunnen gevolgen hebben voor medisch en fysiologisch functioneren. Dit

kan negatief uitpakken voor het welzijn tijdens de vlucht en kan risico's opleveren voor de vliegveiligheid (bemanning) en rijvaardigheid na de vlucht (passagiers en bemanning). Een bijzonder punt van aandacht hierbij is dat, terwijl astronauten (in dienst van ESA of NASA) streng geselecteerd en getraind worden, deelname aan sub-orbitale

ruimtevluchten open staat voor een breed publiek waarbij deelname niet gelimiteerd is door leeftijd of fysieke staat van de deelnemers.

Dit onderzoek had tot doel om kennis vergaren over de adaptatieproblemen tijdens sub-orbitale vluchtprofielen gesimuleerd in DESDEMONA. Het is gepubliceerd onder de titel: 'Study on the hemodynamic 'push-pull' effect during sub-orbital spaceflight'.

Nederlandse piloot die insuline gebruikt voor diabetes

Dr. H. Koopman, Drs. R. Simons, Drs. M. Osinga, Prof. Dr. J.H. de Vries

Samenvatting

In Nederland worden piloten die insuline gebruiken voor hun diabetes mellitus afgekeurd wegens het risico op een acute incapacitatie door hypoglykemie. De moderne aanpak van diabetes mellitus heeft dit risico echter meer beheersbaar gemaakt, zodat met insuline behandelde werkers in veel veiligheidsgevoelige beroepen (piloten, beroepschauffeurs, machinisten, et cetera) op dit moment niet meer automatisch worden afgekeurd. In het Verenigd Koninkrijk is recent een onderzoek gestart naar de uitvoerbaarheid en haalbaarheid van een protocol om met insuline behandelde beroepsvliegers onder strikte voorwaarden en begeleiding veilig te kunnen laten vliegen. Het experiment vindt geen navolging in Nederland. In het artikel wordt beargumenteerd waarom ook Nederlandse piloten zouden moeten deelnemen aan dit Britse onderzoek.

In veiligheidsgevoelige beroepen betekent een behandeling met insuline voor veel personen met diabetes mellitus automatisch afkeuring, wegens de kans op hypoglykemie. Door de moderne

aanpak van diabetes is deze kans echter veel kleiner geworden. Europese keuringsinstanties voor wegverkeer, spoor, en zeevaart hebben inmiddels hun keuringsrichtlijnen herzien.¹⁻³ Beroepschauffeurs, machinisten, zeevaarders met een stabiele insulinetreated diabetes mellitus (ITDM) kunnen hun beroep blijven uitoefenen, mits zij voldoen aan strikte criteria. Ook in de luchtvaart is deze ontwikkeling gaande. Zo mogen ITDM verkeersvliegers in Canada onder voorwaarden hun vliegbrevet behouden. In 2014 vlogen er 41 Canadese beroepsvliegers met een waiver (een voorwaardelijke vrijstelling van het vliegverbod) en enkele van hen landen regelmatig op Schiphol.⁴ Deze vrijstelling houdt in dat er moet worden voldaan aan een aantal eisen ten aanzien van de instelling van de diabetes. Ook mag

alleen worden gevlogen met een collega-vlieger zonder medische beperkingen. Binnen de voor Europa wetgevende European Aviation Safety Agency (EASA) is echter nog geen consensus bereikt. De Britse Civil Aviation Authority (UK-CAA) is in 2013 begonnen met een experimenteel protocol

om commerciële vliegers met ITDM onder strikte voorwaarden toch te kunnen laten vliegen (Box 1). Ook Ierland en Oostenrijk hebben zich bij dit onderzoek aangesloten. In een tussentijdse evaluatie kon worden aangetoond dat het protocol in de cockpitomgeving veilig en goed uitvoerbaar is.⁵ Omdat het beleid van de UK-CAA nog niet wordt onderschreven door enkele andere Europese landen (waaronder Nederland) bestaat er op dit moment een discrepantie:

stabiele ITDM vliegers kunnen alleen in de UK, Ierland en Oostenrijk worden goedgekeurd. De Vereniging van Nederlandse Verkeersvliegers (VNV) heeft daarom bij de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) een verzoek ingediend om ook Nederlands geregistreerde vliegers in staat te stellen deel te nemen aan het UK-protocol. Het verzoek werd echter afgewezen door de ILT en de toenmalige staatssecretarissen.^{6,7} In dit artikel lichten wij toe waarom de Nederlandse vliegers wel zouden moeten deelnemen aan het Britse experiment.

Lees het volledige artikel op:
<http://www.nvvlg.nl/aeromedische-werkgroep>

“Door de moderne aanpak van ITDM is het risico op hypoglykemie beheersbaar geworden”

AME Cursus

In juni 2018 is wederom een basiscursus AME gegeven op het Centrum voor Mens en Luchtvaart. Het succesvol afleggen van de cursus en het bijbehorende examens geeft de cursist de mogelijkheid om een AME klasse 2/ LAPL aan te vragen bij Infrastructuur Leefomgeving & Transport (IL&T).

Met 29 cursisten was het een druk bezochte cursus door medisch

specialisten, huisartsen, bedrijfsartsen en militair vliegerartsen.

De basiscursus AME zal wederom gegeven worden omstreeks medio 2019. Tevens wordt er gekeken of er voldoende animo is om een gevorderden cursus te verzorgen in 2020, hetgeen vereist is om een AME klasse 1 aan te kunnen vragen bij IL&T.

De nieuwe cursus ten behoeve van ATC keuringen van twee dagen is nog ontwikkeling. Ook hiervoor zal de NVvLG inventariseren of er voldoende animo is, op welke wijze en of de cursus verzorgd kan gaan worden.

De AME cursus op het CML

Nederlandse Vereniging
voor Luchtvaartgeneeskunde
1958 - 2018

Nederlandse Vereniging voor Luchtvaartgeneeskunde

Kampweg 53
3769 DE Soesterberg
E-mail: nvvlginfo@gmail.com

“Ter bevordering van de luchtvaart”

**De Nederlandse Vereniging voor
Luchtvaartgeneeskunde werd in 1958 opgericht va-
nuit de Stichting Nationaal Lucht- en Ruimtevaart
Geneeskundig Centrum (NLRGC), het hedendaagse
Centrum voor Mens en Luchtvaart (CML), te
Soesterberg.**

Alle leden worden in staat gesteld om een bijdrage aan deze
nieuwsbrief te leveren. Stukken kunnen ingestuurd worden
aan de secretaris op nvvlginfo@gmail.com
Bijleveren van een of meerdere foto's wordt zeer
gewaardeerd. Zorg hierbij dat de kwaliteit voldoende is en dat
het vrij van copyright is.

Erik Frijters (Bestuur NVvLG)
e.frijters@mindef.nl (aanleveren kopij & aan/afmelden nieuws-
brief)

www.nvvlginf.nl

Prof. dr. J. Jongbloedfonds

De stichting Prof. dr. J. Jongbloedfonds is opgericht op 18 oktober 1984 door de Nederlandse Vereniging voor Luchtvaartgeneeskunde (NVvLG) ter stimulering van wetenschappelijke activiteiten. Het doel van de stichting is: "Het bevorderen, verdiepen en verbreiden van de wetenschappelijke kennis van de luchtvaartgeneeskunde en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords".

In praktische zin betekent dit, dat het Jongbloedfonds onderzoek op het gebied van lucht- en ruimtevaartgeneeskunde stimuleert door het verstrekken van een financiële bijdrage en/of advies aan de onderzoekers over de vraagstelling, opzet en uitvoering van het onderzoek en de wijze van rapportage en publicatie. De secretaris, Ries Simons, beschikt hiertoe met zijn TNO-achtergrond en deelname in talloze internationale wetenschappelijke commissies over een schat aan ervaring. Bij aanvraag voor een subsidie dient te worden vermeld de doelstelling van het

onderzoek, uiteraard de relevantie voor de lucht- en ruimtevaartgeneeskunde, vraagstelling, methode van onderzoek, planning, begeleiding, totale kosten en tenslotte voor welk deel van het onderzoek subsidie wordt aangevraagd. De ervaring leert dat dit veelal een bijdrage wordt gevraagd in de publicatiekosten.

Helaas is de laatste jaren gebleken dat er in Nederland minder innovatief onderzoek op het gebied van de luchtvaartgeneeskunde lijkt plaats te vinden; althans het aantal verzoeken aan het fonds voor een bijdrage zowel financieel als adviserend is fors afgenomen. Om die reden heeft het bestuur in samenwerking met het bestuur van de NVvLG besloten om ook wetenschappelijke avonden voor vliegerartsen/aeromedical examiners financieel te gaan ondersteunen. Dit doet recht aan de doelstelling van de Stichting (bevorderen en verspreiden van wetenschappelijke

kennis over de luchtvaartgeneeskunde) en de naamgever van de Stichting, Prof. Dr. J. Jongbloed, die actief doceerde en publiceerde over dit onderwerp toen de luchtvaartgeneeskunde in Nederland nog in de kinderschoenen stond.

Mocht u als lid van de NVvLG zelf een onderzoek willen starten, of weet u iemand die daar al actief mee bezig is, schroom niet om hem of haar te verwijzen naar onze stichting, zodat we met elkaar de traditie van een klein land met veel kennis op het gebied van luchtvaartgeneeskunde in ere houden.

Martin Polak (Voorzitter)
Ries Simons (Secretaris)
Christine de Vries (Peningmeester)

<http://www.jongbloedfonds.nl>